

ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ БЮДЖЕТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Анотація. Запропоновано напрями вдосконалення Бюджетного кодексу України в частині фінансового забезпечення державних програм соціального захисту населення, цільових програм модернізації інфраструктури та базових секторів економіки країни, ефективного казначейського обслуговування місцевих бюджетів.

Аннотация. Предложены направления усовершенствования Бюджетного кодекса Украины в части финансового обеспечения государственных программ социальной защиты населения, целевых программ модернизации инфраструктуры и базовых секторов экономики страны, эффективного казначейского обслуживания местных бюджетов.

Annotation. The directions for improvement of the Budgetary codex of Ukraine in the part of the financial providing of the government programs of social population defence, purposeful programs of infrastructure modernization and the base sectors of economy in country, effective treasury service of local budgets are offered.

Ключові слова: бюджетна політика України, інновації в системі державних фінансів, реформування міжбюджетних відносин, оптимізація фінансового забезпечення.

Забезпечення макроекономічної стабільності та економічного зростання у країні вимагає інноваційного розвитку системи державних фінансів як необхідної передумови гарантованого виконання державою своїх зобов'язань та функцій. Вирішення цього завдання пов'язано зі створенням законодавчого підґрунтя для впровадження новітніх концепцій при формуванні та використанні фінансових ресурсів. Оновлений Бюджетний кодекс України, який прийнято у 2010 році, деталізував та врегулював основи організації бюджетного процесу, створив інноваційний алгоритм змін, що збільшують ресурс місцевих бюджетів, визначив порядок застосування програмно-цільового методу на рівні державного та місцевих бюджетів. У той же час комплексність управління бюджетними коштами в практичній сфері потребує подальшого упорядкування окремих положень Бюджетного кодексу України та вдосконалення механізмів його застосування.

Вагомий внесок у здійсненні бюджетної реформи внесли народні депутати України, наукові працівники, спеціалісти фінансової та правової сфер. Теоретичним та практичним аспектам реформування фінансово-бюджетного права та бюджетного процесу присвячені праці Бандурки О. М., Бекерської Д. А., Воронової Л. К., Гетьманець О. П., Криницького І. Є., Кучерявенко М. П., Фетисова В. Д. тощо.

Метою дослідження є аналіз бюджетної політики України на сучасному етапі, висвітлення змін існуючого бюджетного законодавства та внесення пропозицій щодо розробки нових концептуальних підходів з оптимізації управління бюджетними коштами.

Застосування на практиці положень Бюджетного кодексу України, що був прийнятий у 2001 році, виявило низку неврегульованих питань у фінансовій системі. Невідповідальність бюджетного законодавства інноваційним процесам, що відбуваються в усіх сферах економіки країни, стримувало реалізацію заходів, визначених Програмою економічних реформ України на 2010 – 2014 роки, та урядових стратегій з питань забезпечення сталого економічного розвитку. До негативних рис Бюджетного кодексу України в редакції 2001 року можна віднести [1]:

незбалансованість дохідної та видаткової частини бюджету в процесі його касового виконання, що призводить до виникнення кредиторської заборгованості та прихованого дефіциту бюджету;

непорядкованість принципів й механізмів боргових зобов'язань, механізму надання державних та муніципальних гарантій, обмеженість міських бюджетів у доступі до зовнішніх запозичень, що не є запозиченнями від міжнародних фінансових організацій.

Прояв суперечностей нормативно-правового характеру в процесі виконання бюджету та основних завдань бюджетної політики обумовили необхідність оновлення базового фінансового закону та прийняття в новій редакції Бюджетного кодексу України.

Прийнятий законодавчий акт започаткував інноваційні зміни в бюджетному процесі та створив правове підґрунтя таких новацій [2]: запровадження середньострокового бюджетного планування. Ця норма удосконалює бюджетний процес шляхом застосування складових бюджетного менеджменту, а саме стратегічного планування та планування реалізації стратегії, та має за мету поліпшення управління державними фінансами. Складання прогнозу Державного бюджету України згідно зі ст. 21 Бюджетного кодексу України здійснюється на наступні за плановим два бюджетні періоди, який ґрунтується на Програмі діяльності Кабінету Міністрів України, прогнозних та програмних документах економічного та соціального розвитку, державних цільових програмах.

Особливе значення в оновленому Бюджетному кодексі України приділяється питанню удосконалення управління бюджетними коштами на рівні державного та місцевого бюджетів, а саме: перерозподілу бюджетних

(рішення про місцевий бюджет), збільшувати бюджетні призначення на оплату праці працівників бюджетних установ за рахунок інших видатків (ст. 23), унормуванню процедури безспірного списання коштів бюджету (ст. 25) та існуючого порядку реєстрації та обліку органами Державного казначейства бюджетних зобов'язань (ст. 48), залученню на поворотній основі коштів єдиного казначейського рахунку для надання середньострокових позик місцевим бюджетам та для покриття тимчасових касових розривів бюджетів (ст. 73), використанню власних надходжень бюджетних установ у разі перевищення їх фактичного обсягу над плановим (ст. 51), визначенню конкретного переліку захищених видатків загального фонду бюджету (ст. 55), обов'язкового забезпечення в повному обсязі проведення розрахунків на енергоносії, які споживаються бюджетними установами (ст. 51).

Практичне застосування оновленого бюджетного законодавства відсвітлює деякі питання, які не врегульовані в бюджетному законодавстві.

Згідно з положеннями Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" фінансове забезпечення витрат, пов'язаних зі здійсненням органами місцевого самоврядування повноважень органів виконавчої влади державою, забезпечується в повному обсязі, а виконання рішень органів державної влади обов'язково супроводжується передачею необхідних фінансових ресурсів [3]. Проте неповне фінансування державою програм соціального захисту населення протягом останніх років складає для місцевих бюджетів серйозну проблему.

У зв'язку з зазначеним, доцільним є внесення змін та доповнень стосовно фінансування державою в повному обсязі делегованих нею повноважень органам місцевого самоврядування.

Недосконала законодавча база щодо виконання державних зобов'язань в частині фінансування з державного бюджету цільових програм з енергоефективності та теплоенергетики, підтримки соціально-економічного розвитку малих міст та розвитку міського електротранспорту, реформування та розвитку житлово-комунального господарства тощо.

Таким чином, Бюджетний кодекс України в новій редакції урегулює проблеми бюджетного фінансування, які існували на практиці у взаємовідносинах між державним та місцевими бюджетами. Але цей законодавчий акт залишив неврегульованими моменти невиконання фінансових зобов'язань державного бюджету в частині соціальних програм та програм розвитку окремих сфер економіки, що змушує місцеві бюджети здійснювати фінансову підтримку комунальних підприємств, які внаслідок реалізації цих державних програм мають збитковий фінансовий результат діяльності.

Запропоновані зміни до головного фінансового документа дозволять підвищити ефективність та результативність бюджетного фінансування.

Література: 1. Про Основні напрями бюджетної політики на 2012 рік : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.05.2011 р. № 3358-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>. 2. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / [заг. ред., передмова Ф. О. Ярошенка]. – К. : Зовнішня торгівля ; УДУФМТ, 2010. – 592 с. 3. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97 – ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1997. – № 24. – С. 170. 4. Бюджетний кодекс України: закон, засади, коментар / за ред. О. В. Турчинова, Ц. Г. Огня. – К. : Парламентське вид-во, 2002. – 320 с.